

1961-01-01

เงินตราของไทย

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลฉัตร

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลฉัตร (1961) "เงินตราของไทย," *Journal of Social Sciences*: Vol. 1: Iss. 1, Article 5.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol1/iss1/5>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

Chulalongkorn Journal Online

Office of Academic Resources

Chulalongkorn University

Article Information:

To cite this document: อาจารย์ พระวรภักดีพิบูลย์. (1961). เงินตราของไทย.
Faculty of Political Science (JSS), 1(1), 31-44.

Date received:

Date revised:

Date accepted:

License and Terms:

This is an Open Access article under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>). Please note that the reuse, redistribution and reproduction in particular requires that the authors and source are credited.

เงินตราของไทย

อาจารย์ พระวรภักดีพินุลย์

เงิน ! เงิน ! เงิน ! เป็นปัญหาประจำโลก เราได้ยินอยู่ทุก
เมื่อเช้าวาน ทั้งในด้านหา คำนวณและการจำหน่ายจ่ายแจก
ท่านยังจะได้ทราบเรื่องเงินตราไทยบ้างหรือไม่ ถ้ายังไม่ทราบโปรด
อ่านเรื่องนี้

๑. เรื่องเดิมของเงิน แร่เงินสีขาวเป็น
เงางาม เมื่อ ขัดถู หลอม ละลាយง่าย มีความ
เหนียวแข็งพอสมควร แต่เป็นแร่ที่มีจำนวน
น้อย และหายากกว่าแร่ทองแดงหรือแร่
เหล็ก ซึ่งมนุษย์ได้พบเป็นลำดับมา แร่เงิน
จึงเหมาะแก่การทำเครื่องประดับและภาชนะ
ใช้สอยมากกว่าจะทำเป็นอาวุธ ความงาม
และความหายากของมัน ทำให้แร่เงินเป็น
สิ่งที่มนุษย์ต้องการมาก

๒. แร่เงิน เข้าทำหน้าที่เป็น หลัก
ทรัพย์และตัวกลาง ผู้หาแร่เงินได้จะหลอม
แร่เงินนั้นทำเป็นแท่งๆ ใส่ไว้ในถุงผ้าหรือ
ถุงหนังสัตว์ เก็บเป็นทรัพย์สมบัติหลักของ
ตน เมื่อมีผู้อยากได้แร่เงินเขาไปทำเครื่อง
ประดับ หรือเครื่องภาชนะใช้สอย คนมีแร่
เงินเมื่อจะแบ่งแร่เงินให้ ก็จะเรียกขานเขา

สิ่งแลกเปลี่ยน เป็นต้นว่า อาหาร อาวุธ
สัตว์พาหนะยานพาหนะ ตามแต่ผู้อยาก
ได้แร่เงินจะมีให้ หรือในบางครั้ง ผู้มีแร่
เงินเองอยากได้อาหาร อาวุธ สัตว์พาหนะ
ยานพาหนะก็ไปชวนผู้มีสิ่งนั้นขอแลกเปลี่ยน
เอาด้วยแร่เงินที่ตนมี ผู้มีสิ่งนั้น แม้จะยัง
ไม่ต้องการแร่เงิน แต่ก็เห็นว่า แร่เงินไม่
ล้มหายตายจากเหมือนสัตว์พาหนะหรือหาส
แร่เงินไม่เนาเบียดเสียไปเหมือนอาหาร และ
ทราบว่ามีผู้ต้องการแร่เงินอยู่ทั่วไป หาก
ตนรับแร่เงินนั้นไว้ ก็อาจจะนำไปแลกของ
อื่นได้เมื่อตนต้องการ ทั้งดีเสียอีกเมื่อยังไม่
ต้องการอะไร ก็สามารถเก็บแร่เงินไว้
ได้เป็นหลักทรัพย์ ผู้มีสิ่งของอื่นจึงยอมรับ
แลกเปลี่ยนแร่เงินไว้ ทั้งๆ ที่ตนก็ไม่ประ
สงค์จะใช้แร่เงินทำเครื่องประดับหรือทำภา-

ขณะในขณะนั้น ความรู้สึกของมนุษย์มีขึ้น
ดังนี้ แร่เงินจึงกลายเป็นวัตถุกลางแลกกัน
ไปแลกกันมากับของอื่น ๆ ได้

๓. เหตุที่รัฐต้องทำเงินตราและห้าม
คนอื่นไม่ให้ทำ แต่มีการไม่สะดวกอยู่อย่าง
หนึ่ง คือเรื่องขนาดของแร่เงิน เขาทำแท่ง
โตบ้าง แท่งเล็กบ้าง ทำให้มนุษย์ใช้ความ
คิดในขณะแลกเปลี่ยนว่า เงินแท่งนี้จะสม
กับวัตถุอันนั้นหรือไม่ เงินแท่งนี้จะสมกับ
เรือลำนี้หรือไม่ ปัญหานี้นำไปสู่การกำหนด
ขนาดแท่งเงินกันขึ้น เงินแท่งเท่านี้ซื้อวัว
ได้ เงินแท่งเท่านี้ซื้อเรือได้ แต่วัว เรือ
อาวูร ผลไม้ มีค่าไม่เท่ากัน จึงทำให้
มนุษย์มีความคิด ที่จะแบ่ง แร่เงินให้ มีก้อน
เล็กใหญ่ขนาดต่าง ๆ กัน เพื่ออำนวยความสะดวก
แลกเปลี่ยน ผลก็คือ เกิดมาตราเงินขึ้น
มนุษย์เจ้าเล่ห์ ทวยศตโกง มีอยู่ ทุก หน ทุก
แห่งทุกสมัย แท่งเงินที่กำหนดกันไว้สำหรับ
แลกเปลี่ยน มีน้ำหนักคลาดเคลื่อนไป ไม่
ตรงตามคำบอกเล่า และเกิดแร่เงินเก๊ แร่
เงินเทียมขึ้น นำไปสู่การพิพาท การทะเลาะวิวาท และการระส่ำระสายในวงการ
ค้า ผู้ปกครองประเทศจำต้องยื่นมือเข้ามา
เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย
ของบ้านเมือง และให้เป็นผลดีในวงการ

ค้าขาย บ้านเมืองจึงเก็บแร่เงินจากผู้มีแร่
เงินทั้งหมดมาทำเป็นแท่งเงิน ออกให้พล-
เมืองนำไปใช้สอยแลกเปลี่ยนเสียเอง โดย
กำหนดขนาดมาตราแท่งเงิน ชัดเจน เทียง
กรรมและทำด้วยแร่เงินบริสุทธิ์ แล้วตีตรา
เครื่องหมายของรัฐลงในเงิน เพื่อให้เกิด
การเชื่อถือและกันปลอมแปลง เงินตราจึง
เกิดขึ้นในโลกด้วยประการฉะนี้

๔. เงินตรากับคนไทย สำหรับเมือง
ไทย คนไทยส่วนมากมีการกสิกรรมเป็น
อาชีพหลัก อยู่กันเป็นหมู่เป็นเหล่า การ
พึ่งพาอาศัยให้ว่วานกันย่อมเป็นของธรรมดา
ของคนที่อยู่เป็นกลุ่มก้อน ฉะนั้นความ
ต้องการ ทั้ง หลหาย ของคนไทย จึง สำเร็จ ไป
ด้วย การขอ ขอร้อง และขอืม การใช้เงิน
ตราให้หมุนเวียนมีน้อย และอยู่ในวงจำกัด
มาก รัฐจึงทำเงินตราเพียงจำนวนเล็กน้อย
เท่านั้น ยิ่งกว่านั้นเงินตราเหล่านี้ ยังถูก
ทนุถนอมนำเก็บไว้ในถุงเป็นหลักทรัพย์ของ
แต่ละตระกูล เมื่อนำออกใช้ก็เพียงแต่
จากถุงหนึ่งไปสู่ถุงหนึ่งเท่านั้น ตัวเงินเอง
ไม่เคยถูกนำออกใช้ไปใช้มา ซื้อขายให้มัน
กัน เหมือนเงินตราทุกวันนี้

๕. เบี้ยเข้ามารับใช้ใน วงการ เงิน
โดยไม่ตั้งใจ สิ่งที่คนไทยใช้กันจริง ๆ

อย่างเงินตรากลายเป็นหอยขาว แข็งเกลี้ยง
ทรงรูปไข่ ชนิดหนึ่งเรียกกันว่า “เบี้ย” หอย
ชนิดนี้เป็นหอยน้ำเค็ม หายาก บนผืนแผ่นดิน
ที่ไกลฝั่งทะเล ความต้องการหอยชนิดนี้
เดิมทีเดียว ก็เพื่อเอามาทำเป็นเครื่องประดับ
ของสตรีและเด็ก เขาเอามาเจาะร้อยทำเป็น
กำไลมือบ้างสรวมคอบ้าง หรือเอามาติด
ชายเสื้อ ชายกางเกงบ้าง เมื่อพ่อค้าเว
ต่างแดนทราบความประสงค์เช่นนี้ เขาก็
เก็บหอยเบี้ยได้ กระสอบเข้า มาจำหน่ายคน
ไทยผู้มีเงินรับซื้อเหมาไว้จากพ่อค้าต่างแดน
อีกต่อหนึ่ง ครั้นใครต้องการก็จำหน่ายไป
เป็นมูลค่า ๘๐๐ ตัวต่อ ๑ เฟื้อง อันเป็น
ขนาดเงินตราที่เล็กที่สุดในขณะนั้น

เบี้ย ๘๐๐ ตัวนี้มากไปสำหรับจะทำ
เครื่องประดับให้แก่คน ๆ หนึ่ง เบี้ยที่เหลือ
ได้โดยกลายเป็นสิ่งที่หิบบิยมแลกเปลี่ยนกัน
ได้กับสิ่งของที่มีค่าต่ำกว่า ๑ เฟื้องลงมา
เช่น เกลือ ขนม ผัก ผลไม้ เหตุนี้เอง
เบี้ยได้เข้ามารับใช้แทนเงินปลีกย่อย โดย
ไม่ได้ตั้งใจ และนิยมใช้กันแพร่หลาย ตั้ง
สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงรัชกาลที่ ๕ กรุง-
รัตนโกสินทร์ จึงเลิกไปโดยหมดความนิยม
ของราษฎรเอง

รัฐไม่เคยเอาใจใส่และรับรองเรื่องเบี้ย

นเลย กล่าวคือ จะมีอัตราขึ้นลงกว่า ๘๐๐
เบี้ยต่อหนึ่งเฟื้องหรือไม่เพียงไร รัฐก็ไม่
เคยถามถึง ราษฎรจะนำเบี้ยมาแลก ๘๐๐
เบี้ยกับเงิน ๑ เฟื้องของรัฐ รัฐก็ไม่ให้ โดย
อ้างว่ารัฐไม่ได้ทำเบี้ยให้ใช้ ราษฎรใช้กัน
เอง ผิดกับเบี้ยแปดบาท, หรือเบี้ยแปดทอง
แดง ที่รัฐทำขึ้นด้วยตมุก ทองแดงให้
ราษฎรใช้แทนจำนวนเงินที่ต่ำกว่าหนึ่งเฟื้อง
แปดบาท หรือแปดทองแดงเหล่านั้นเวลาราษฎร
ไม่อยากจะใช้ก็นำมาแลกเป็นเงินตราได้

แม้กระนั้นก็ดีคง คำว่า “เบี้ย” ก็ได้
กลายเป็นภาษาใน กฎหมาย และการเงิน
ดังที่เราเคยได้ยินคำเหล่านี้ เบี้ยปรับไหม
เบี้ยทำขวัญ เบี้ยหวัด เบี้ยบำนาญ เบี้ย
เลี้ยงเดินทาง บ่อนเบี้ย เล่นเบี้ย เป็นต้น
ตลอดจนมาถึงสมัยเรา

๖. มาตรฐานเงินไทย เงินย้อมมาจาก
สีทศหรือแปดทิศ และเมื่อเราใช้เงินไป
เงิน ย้อม จะไป สู่ทิศ ทั้งสี่ หรือ ทิศ ทั้งแปด
มาตรฐานเงินไทยกำหนดไว้ดังนี้

หนึ่งชั่ง เท่ากับ ๒๐ ตำลึง (หรือ
๘๐ บาท)

หนึ่งตำลึง เท่ากับ ๕ บาท

หนึ่งบาท เท่ากับ ๕ สตึง (หรือ ๘
เฟื้อง)

หนึ่งสลึง เท่ากับ ๒ เฟื้อง (หรือ ๑๖ อัฐ)

หนึ่งเฟื้อง เท่ากับ ๒ ชัก (หรือ ๔ เสี้ยว)

หนึ่งชัก เท่ากับ ๒ เสี้ยว (หรือ ๒ ไพ)

หนึ่งเสี้ยวหรือหนึ่งไพ เท่ากับ ๒ อัฐ

หนึ่งอัฐ เท่ากับ ๒ โสฬส

เป็นมาตรฐานนิยม ๑๖ หรือโสฬสนิยม (อย่างฝรั่งเศษ) เวลาทำบัญชีเงินสตงจึงยุ่งยากมาก ต่อมาจึงได้เปลี่ยนเป็นทศนิยม

เงินตรา ตั้งแต่หนึ่ง ตำลึง ลงมา ถึง หนึ่ง เฟื้อง ทำด้วยเนื้อเงินบริสุทธิ์ ตั้งแต่ชักลงมาถึงโสฬส ทำด้วยดีบุกทองแดง

๑. การทำเงินขึ้นใช้เป็นหน้าที่ของรัฐ
รัฐเป็นผู้ทำเงินตราขึ้นให้ประชาชนในชาติ ได้ใช้ซื้อขายให้กันที่ เป็นเช่นนี้ดูเหมือนไม่ต้องให้คำอธิบายมาก ว่าเหตุใดรัฐจึงจำเป็นต้องผูกขาดทำเงินตราเสียเอง เพราะถ้าจะยอมให้บุคคลทำเงินขึ้นใช้เองได้แล้ว จะเกิดความยุ่งยากนานาประการ เริ่มตั้งแต่ไม่มี ความเชื่อถือ ใช้ยาก เงินขาดน้ำหนัก เงินปลอม เหล่านี้เป็นต้น รัฐจึงจำต้องทำแต่ผู้เดียว การทำเงินตราในสมัยโบราณเป็นงานลำบากมาก เพราะไม่มีเครื่องจักร ต้องทำด้วยมือทุกชิ้น เริ่มต้นลำบากตั้งแต่ เสาหารรวบรวมแร่เงิน คัดเลือกเนื้อแร่ให้

เป็นเงินบริสุทธิ์จริงๆ ต้องชั่งน้ำหนักให้แต่ละชิ้นได้ตามมาตราเงินที่กำหนดไว้ ต้องหล่อหลอมทำรูปร่างให้เหมือนกัน ต้องทำเครื่องหมายให้ละเอียดพอที่จะกันการปลอมแปลง เหล่านี้เป็นต้น ใน พ.ศ. ๒๓๙๙ ปรากฏว่า โรงกระสาปณ์ของไทยใช้ช่างมีฝีมือสิบคน ทำเงินตราคดด้วงได้วันละ ๒๔๐ บาทเท่านั้น

ในครั้งโบราณกษัตริย์ได้มอบหน้าที่อันนี้ให้แก่ผู้ที่ทรงไว้ว่าง พระราช ฤทธิย์ให้เป็น ผู้ทำเงินตรา ซึ่งตามปกติก็ได้แก่ขุนคลัง เมื่อขุนคลังมีงานด้านอื่นมากยิ่งขึ้นแล้ว งาน ทำเงินตราจึงแยกออกเป็นกรม เรียกว่า “กรมกระสาปณ์สิทธิการ” เลือกหาแต่คนที่ไว้ใจได้เข้าทำหน้าที่เจ้ากรม นอกจากจะไว้ใจในตัวเจ้ากรมแล้ว ตัวเจ้ากรมเองก็ต้องเข้าใจวิชาการทำเงินด้วย เจ้ากรมกระสาปณ์จะมีกันมาแล้ว สักก็สิบคน เวลาคหราบไม่ แต่มีคนหนึ่งที่มาปรากฏชื่อในประวัติศาสตร์กฎหมายของเรา เพราะเหตุที่เขาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการช่างมาก และได้เป็นผู้จัดพิมพ์ประมวลกฎหมายพระพุทธรูป (กฎหมายตราสามดวง) ขึ้นใน พ.ศ. ๒๓๙๒ ผู้นั้นคือ นายโหมต อดมยกุล ซึ่งภายหลังได้เป็นพระยากระสาปณ์-

เจ้ากรมกระสาปน์สิทธิการ

การทำเงินตราในครั้งแรกทำกันด้วยวิธีง่ายๆ คือตัดก้อนแร่เงินซึ่งให้มีน้ำหนัก ๔ บาท ๒ บาท ๒ สลึง ๑ สลึง ๑ เฟื้อง หลอมแร่เงินนั้นให้ละลาย แล้วเทแร่เงินที่หลอมละลายแล้วลงในดินเหนียว ที่ทำไว้เป็นร่องยาวๆ เป็นแม่พิมพ์ ครั้นแร่เงินเย็นแล้ว ก็จะแกะออกจากร่องดินเหนียว ซึ่งทำให้ทุกแท่ง มีรูปลักษณะแบน ยาวรี อย่างเรือขล้า เขาตรวจตราประจำแผ่นดินลงบนแท่งเงินนั้น เพื่อให้เกิดความเชื่อถือของประชาชน และเพื่อให้ทราบว่าเป็นเงินแท่งนั้นทำขึ้นในรัชกาลใด (ซึ่งจะมาใช้เลขประจำศกตอกลงในเงินในรัชกาลที่ ๕) และตอกลงน้ำหนักลง เพื่อบอกค่าของเงินแท่งนั้น แท่งนั้นก็เป็นที่จริงงานของเงินแท่งหนึ่ง นำออกใช้สอยกันได้ ภาษาตลาดเรียกเงินชนิดนี้ว่า “เงินแป” หรือ “เงินแถบ”

แม้ว่ามาตราเงินจะมีกำหนดไว้เป็นขั้น แต่รัฐก็ไม่เคยนำเงินตราแท่งละ ๑ ชั่งออกให้ราษฎรใช้ น่าจะเป็นเพราะหนักมากเกินไป ไม่สะดวกในการใช้และการนำไปมาคงทำแต่แท่งละหนึ่งตำลึง ถึงตำลึง หนึ่งบาท สองสลึง หนึ่งสลึง หนึ่งเฟื้อง ๖ อย่าง แต่เพราะการนับของเราเป็นทศนิยม

มิได้เป็น โสฬส นิยมอย่าง มาตราเงินตราภายหลังคลั่งจึง ทำเงินแท่ง ละหนึ่งบาทเท่านั้น แท่งละหนึ่งตำลึง ถึงตำลึงเล็กไปเอง เพราะยากแก่การตรวจนับ

การเก็บเงินไว้ก็ดี การนำเงินไปมาก็ดี คนโบราณใช้ผ้าหนา เขามาตัดเย็บเป็นรูปกลมยาวอย่างกระบองไม้ไผ่ ใส่เงินลงในนั้น เรียกว่า “ถุงเงิน” หรือบางทีก็เรียกว่า “ถุงเบี้ย” การทำเงินตราเป็นรูปยาววิจิตรงามไม่เหมาะแก่การบรรจุถุงเช่นว่านั้น เงินมีความสำคัญหรือมีค่าอยู่ที่น้ำหนัก ส่วนรูปร่างจะเป็นอย่างไรไม่เป็นข้อสำคัญ เขาจึงเอาเงินแปหรือเงินแท่งเหล่านั้น คัดให้กลมรูปลักษณะเหมือนตัวด้วงมะพร้าวเวลานั้นมันตัว เขาจึงเรียกเงินที่ทำให้กลมแล้วนี้ว่า “เงินคตด้วง” หรือเงินกลม ทำให้การบรรจุถุงสะดวกมาก ราษฎรนิยมเงินรูปนี้รัฐจึงเลิกการทำเงินในรูปยาววิเศษ หันมาทำเงินคตด้วงให้ใช้ต่อไป

๘. ประวัติเงินตราไทย ควรจะเล่าด้วยกันฟังได้ว่า ตั้งแต่เงินตรามีรูปลักษณะเป็นตัวด้วงมะพร้าวมันตัวแล้ว มันก็คลคลายมาอย่างใด จึงมีลักษณะกลมแบนเป็นเงินเหรียญ ดังที่เราใช้สอยกันอยู่ในขณะนี้

(๑) พ.ศ. ๒๓๘๘ ไทยมีเงินตราไม่พอใช้ ต้องยอมใช้เงินตราต่างประเทศ การค้าในประเทศไทยกำลังก้าวหน้า ปรากฏว่า ในปีนั้นเรือต่างประเทศเข้ามาค้าขายที่ท่ากรุงเทพฯ ๓๐๓ ลำ และเรือไทยไปค้าขายในต่างประเทศ ๓๗ ลำ เรือเข้ามีเงินเหรียญ เข้ามาซื้อสินค้าละสองหมื่นม้าง หนึ่งหมื่นม้าง ห้าพันม้าง แต่เงินเหรียญเหล่านั้นไม่สามารถจะใช้ซื้อสินค้าได้ เพราะไม่มีใครยอมรับ ผู้ซื้อชาวต่างประเทศเหล่านั้น จึงต้องนำเงินเหรียญต่างประเทศมาวางขายในคลังมหาสมบัติ หลอมใหม่ทำเงินตราไทยให้ ข้างไทยสิบคนทำเงินหกดวงได้วันละ ๓ ชั่งเท่านั้น และปรากฏว่าสามารถยืมเหรียญนอกทำเงินตราไทยให้แล้วถึง ๒๖๘,๘๒๗ เหรียญ แต่ก็ยังมีเหรียญนอกมากองไว้ให้ทำใหม่อีกเกือบล้านเหรียญ เจ้าของเงินเหรียญต่างก็มาเร่งเอาเงินตราไทย แต่ข้างไทยไม่สามารถจะทำเงินตราให้เร็วทันใจได้ ทำให้การค้าขงักงันหมด

มิลเตอร์เบล กงสุลอังกฤษในขณะนั้นได้ขอให้ รัฐบาลไทย ประกาศใช้เงินเหรียญต่างประเทศในบ้านเมือง จะได้ไม่ลำบากแก่ลูกค้า รัฐบาลไทยขณะนั้นเห็นว่าเงินตราต่างประเทศที่มาสู่ประเทศนั้น เป็นคุณ

แก่ประเทศมาก ทั้งเงินเหรียญต่างประเทศนี้ หัวเมืองบักซ์ใต้ของเรา คือ สงขลา ถลาง พังงา ตะกั่วทุ่ง ตะกั่วป่า ราษฎรก็ยอมรับใช้ในการซื้อขายอยู่แล้ว จึงประกาศให้ราษฎรใช้เหรียญต่างประเทศซื้อขายกันได้ และรัฐยอมให้ราษฎรใช้เงินเหรียญเหล่านั้นมาเสียอากรได้ โดยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนไว้ว่า ๓ เหรียญ (อเมริกัน) ต่อ ๕ บาท (ประกาศให้ใช้เงินเหรียญนอกปีมะโรง จุลศักราช ๑๒๓๘)

ราษฎรยอมรับใช้เหรียญต่างประเทศในอัตรา ๓ เหรียญ ต่อ ๕ บาท ตามที่รัฐบาลประกาศ แต่แล้วกลับก็มีเรื่องอื่นเกิดขึ้น คือ ราษฎรขึ้นขมด้อยเหรียญเหล่านั้นเกินไป ถึงกับเอามาเจาะร้อยผูกคอ ผูกข้อมือ ทำสังวาลสวมตัว ให้แก่บุตรหลาน ทำให้คนต่างประเทศเห็นขัน หัวเราะเยาะเย้ยเห็นคนไทยเป็นคนป่าเถื่อน รัฐจึงประกาศห้ามเชิงขอร้องให้เลิกใช้เหรียญต่างประเทศมาเป็นเครื่องประดับ และอ้างว่าเหรียญนั้นมีรูปไม้กางเขน ซึ่งเป็นเครื่องหมายของศาสนาอื่น ไม่ควรที่คนไทยผู้นับถือพุทธศาสนาจะนำมาใช้ กับว่าในเหรียญนั้นก็มียูโรปกษัตริย์ประเทศอื่น คนไทยมิได้เป็นข้าของประเทศนั้น ใครจะนำเหรียญมายกย่อง รัฐบาล

ขอให้ราษฎรเลิกทำเช่นนั้น (ประกาศปี
มะเส็ง จ.ศ. ๑๒๑๘)

ใน พ.ศ. ๒๔๐๐ ปรากฏว่า ชาวต่างประเทศนำเงินเหรียญเข้ามาใช้ในเมืองไทย
ถึง ๓ ล้านเหรียญเศษ ส่วนการทำเงินคด
ดั่งของไทย คงมุ่นง่ามอยู่ตามเดิม รัฐจึง
ประกาศให้ใช้เงินเหรียญนอก กว้างขวาง
ออกไปอีก คือ

๑. ให้จ่ายเบี้ยหวัด ข้าราชการด้วยเงิน
เหรียญนอก

๒. การไถ่ค่าตัวทาส ให้ไถ่ได้ด้วยเงิน
เหรียญนอก

๓. การใช้หนี้เงินกู้ เงินยืม เงินค้ำ
ขายค้ำชำระให้ใช้ได้ด้วยเงินเหรียญนอก

โดยกำหนดอัตรา ๓ เหรียญ ต่อ ๕ บาท
(ป. ข้อบัญญัติให้ใช้เงินเหรียญนอก ปีมะ
เส็ง จ.ศ. ๑๒๑๘)

พ.ศ. ๒๔๐๗ การค้าขายในประเทศไทย
กว้างขวางยิ่งขึ้นอีก มีพ่อค้าหลายชาติ
หลายภาษาเข้ามาค้าขาย ต่างก็นำเงิน
เหรียญในประเทศของตนเข้ามาซื้อสินค้าจึง
เกิดมีเงิน เหรียญ หลายแบบหลายชนิด ด้วย
กัน จนราษฎรไม่สามารถจะกำหนดได้ว่า
เหรียญชนิดไหนมีราคาเท่าใด รัฐได้ประ
กาศอัตราแลกเปลี่ยนเพิ่มเติมขึ้นไว้ ดังนี้

เหรียญอเมริกัน ๓ เหรียญ ต่อ ๕ บาท
รูปี อินเดีย ๗ เหรียญ ต่อ ๕ บาท
เหรียญวิลันดา ๓๓ เหรียญ ต่อ ๒๐ บาท

(ประกาศให้ใช้เงินนอกปีชวด จ.ศ. ๑๒๒๖)

ในที่สุดเมื่อรัฐทำเงินตรา มีปริมาณพอ
เพียงแก่การใช้จ่ายในการ ค้าขาย ของประ
เทศแล้ว เงินตราต่างประเทศก็ไม่เข้ามาใน
ประเทศไทยอีก ประกอบทั้งทุกประเทศใช้
ธนบัตร ต่างก็เก็บเนื้อโลหะไว้เป็นทุนสำรอง
ต่างคน ต่างบ้องกัน ไม่ให้ เนื้อเงิน ออกนอก
ประเทศของตน

(๒) พ.ศ. ๒๔๐๓ ไทยทำเงินตรา
ในรูปทันสมัย คือ เปลี่ยนจากจากทรง
คดดั่งมาเป็นเหรียญกลมแบน อย่างที่ใช้
อยู่ในปัจจุบันนี้ ปรากฏว่ามีผู้ทุจริตปลอม
เงินคดดั่งมากขึ้น เพราะเงินคดดั่งมี
ลักษณะที่ทำให้ปลอมง่าย รัฐบาลจึงได้
สร้างโรงกษาปณ์ตามแบบสมัยใหม่ ใช้ทำ
เงินตราด้วยเครื่องจักรไอน้ำ ในรูปใหม่มี
ทรงกลมแบน อย่างเหรียญนอก ที่ใช้ อยู่ใน
ขณะนั้น (หรือขณะนั้นนั่นเอง) เพื่อให้มี
การปลอมยาก ทำขึ้น ๔ ชนิดด้วยกัน คือ

เหรียญ ๑ บาท

เหรียญ ๒ สลึง

เหรียญ ๓ สลึง

เหรียญ ๑ เฟื้อง

หน้าหนึ่งของเหรียญมีรูปพระมหาพิชัยมงกุฎ ด้านหนึ่งมีรูปจักร ใจกลางมีรูปช้างและบอกราคาไว้ เงินเหล่านี้ให้ใช้ได้เสมอด้วยเงินคดด้วงเดิม คือใช้คู่กันไปกับเงินคดด้วง ปี ๒๔๐๓ นี้จึงนับได้ว่าเป็นปีที่เงินตราของไทย มีรูปร่างเข้าแบบสากล เงินเหรียญเหล่านี้เรียกกันในขณะนั้นว่าเงินแปะ คงเพื่อไม่ให้สับสนกับเงินเหรียญนอกของต่างชาติ

นอกจากเงินแปะ ชนิดที่กล่าวแล้วในนี้เดียวกันนี้รัฐยังทำทองคำแปะให้ใช้อีกด้วย นับว่าไทยได้ใช้ทองคำเป็นเงินตรา มาแล้วตั้งแต่ปี ๒๔๐๓ แปะทองคำมีชนิดเดียว คือชนิดของหนักเฟื้องกึ่งหุน ราคาเท่ากับ ๑๐ สลึงเงิน รัฐยอมให้ราษฎรยุบทองคำเหล่านี้ทำเครื่องทองรูปพรรณได้ นอกจากนั้นทุกแปะยังมีตัวออกกำกับให้ด้วย แสดงการรับรองของรัฐว่า แปะนั้นเป็นทองบริสุทธิ์ ด้วยลักษณะเช่นนี้ ได้เกิดความลำบากแก่การใช้ เพราะผู้รับจะต้องขูดตัวกำกับเสมอ ซึ่งบางครั้งก็หายไป เลยใช้กันไม่ได้ ราษฎรเลยยุบทำเครื่องประดับหมด และรัฐก็ต้องเลิกออกแปะทองคำ (ประกาศการเลิกออกเงินแปะ บั๊วออก จ.ศ. ๑๒๒๒)

เงินคดด้วงได้ใช้อยู่จนถึง พ.ศ. ๒๔๔๗ จึงได้มีประกาศยกเลิกการใช้ และรัฐยอมรับเงินคดด้วงคืนคลัง จ่ายเหรียญแบบใหม่ให้ไปแทน (ประกาศลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓) และรัฐยอมรับคืนอยู่จนถึงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๕๑ จึงเลิกรับคืน ภายหลังนั้น เงินคดด้วงได้กลายเป็นก้อนเงินธรรมดาไป แต่ในบัดนี้เงินคดด้วงบาทหนึ่งจะมีราคาถึง ร้อยบาทในฐานะเป็นของเก่า

(๓) พ.ศ. ๒๔๐๕ เป็นปีที่ทำเบี้ยแปะออกใช้แทนเบี้ยหอย การค้าขายกับชาวต่างประเทศมีมากขึ้น ราคาสิ่งของแพงขึ้น การนับเบี้ยหอยคราวละหลายร้อยตัวในการซื้อขายกันครั้งหนึ่ง จึงเป็นการพันสมัย เบี้ยหอยได้พ้นจากการรับใช้ ในวงการค้าออกไปทุกที โดยเฉพาะภายในพระนคร รัฐจึงได้ทำเงินปลั๊กขึ้นใช้แทน เรียกว่า “เบี้ยแปะ” ทำเป็น ๒ ชนิด ชนิดหนึ่งเรียกว่า “อัฐ” มีกำหนด ๘ อัฐเท่ากับ ๑ เฟื้อง หนึ่งอัฐแลกเบี้ยได้ ๑๐๐ ตัว อีกชนิดหนึ่งเรียกว่า “โสฬส” มีกำหนด ๑๖ โสฬสเท่ากับ ๑ เฟื้อง ๒ โสฬสเท่ากับ ๑ อัฐ ๑ โสฬสแลกเบี้ยได้ ๕๐ ตัว

อัฐและโสฬสเหล่านี้ทำด้วยดีบุก มีรูป

ลักษณะอย่างเดียวกับ “อีแปะ” ของจีน ที่นำเข้าไปในเมืองไทยก่อนหน้านั้น เราจึงเรียกธนูและโล่ห์ของเรานี้ว่า “เบี่ยงแปะ” (ป. ตังพนักงานปักป้าย และรับจ่ายเบี่ยงแปะ ปีจอ ร.ศ. ๑๒๒๔)

เหตุที่ธนูและโล่ห์เหล่านี้ทำด้วยตีบุก รัฐบาลจึงประกาศว่า “ใครจะนับเบี่ยงแปะธนู และโล่ห์ที่ใด ๆ ห้ามอย่าให้ตกลงนับที่ ฟันปูน ฟันคิลา และฟันธนูกระเบื้อง และ กระดานแข็ง ๆ หยาบ ๆ ของจะสีกหรือ เติลวดลายไปให้ปูผ้าหรือเจียมลงก่อน แล้ว จึงตกลงนับบนผ้าหรือเจียมทุกแห่งทุกตำบล คนทั้งปวงจะต้องพร้อมใจกันสงวน เพราะ จะใช้ด้วยกันทุกคนไปนาน” (ประกาศ ห้ามมิให้นับธนูโล่ห์ลงที่ฟันแข็ง ๆ ปีจอ ร.ศ. ๑๒๒๔)

ที่น่าประกาศ ฉบับนี้ มาเขียนไว้ด้วย เพราะได้ระลึกถึงวิธีเก็บธนบัตรของเด็กกระ เป้ารยนต์ประจำทางลงในกระเป๋ และ วิธีเก็บธนบัตรของจีนชายของหัว ๆ ไปลงในที่เก็บเงิน ของเขาใน สมัย ปัจจุบันนี้ว่า เป็นวิธีเก็บที่ มิได้พร้อมใจกันสงวน เพราะใช้ด้วยกันทุกคนไปนาน

ในปี พ.ศ. ๒๔๐๕ นี้เดียวกันกับที่ทำ ธนูและโล่ห์ด้วยตีบุก เมื่อรัฐเห็นลักษณะ

ไม่ถาวรของธนูตีบุกแล้ว รัฐได้ทำธนูและ โล่ห์ตีบุกชนิดใหม่ มีส่วนผสมด้วยทองแดง ตีบุกขาว ตีบุกดำ ทำให้แข็งกว่าตีบุก ธรรมดา หน้าหนึ่งมีตราจักรรูปช้างอยู่กลาง มีอักษรไทย อังกฤษ จีน บอกราคา อีก หน้าหนึ่งมีรูปตราแผ่นดิน ใช้เป็นเงินปลีก ย่อยต่ำจาก ๑ เฟื้องลงมา เพื่อแทนเบี่ยง หอย ซึ่งตั้งใจให้เลิกโดยสิ้นเชิงตั้งแต่ปี ๒๔๐๕ ไป แต่เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือน ราษฎรมากเกินไป ทางกรยังยอมให้ใช้ เบี่ยงหอยกันได้ตามเดิม จนกว่าเบี่ยงหอยจะหมดจำนวนหรือหมดความนิยมไปเอง (ประกาศออกธนูโล่ห์ ชัก เติลวด ที่ ๑ ปีจอ จ.ศ. ๑๒๒๔ และรัฐออกประกาศอย่างเดียวกันนี้ ซ้ำอีก ๒ ครั้ง)

รัฐออกประกาศว่า ธนูหรือโล่ห์เท่านั้น ที่รัฐยอมรับแลกเปลี่ยนเป็นเงินแปะ ส่วน เบี่ยงหอยนั้น แม้จะคงใช้กันอยู่ได้ ในราษฎร แต่จะเอาเบี่ยง ๑๐๐ เบี่ยง ๕๐ เบี่ยง มาเปลี่ยน เป็นธนู หรือโล่ห์ หรือเงินจากคลังไม่ได้ เพราะไม่ได้ทำเบี่ยงหอยขึ้น (ประกาศเตือน ลือกันว่า ธนูโล่ห์ใช้ไม่ได้ ปีจอ จ.ศ. ๑๒๒๔ และออกประกาศข้อความซ้ำกัน ดังนี้ซ้ำกันอีกสองครั้ง)

พ.ศ. ๒๔๐๘ รัฐทำเบี่ยงแปะให้ราษฎร

ใช้อีก ๒ ชนิด คือ

๑. ชีก (อันละสองไพ) ๒ แปะ
เท่ากับ ๑ เฟือง

๒. เสียว (อันละไพ) ๔ แปะเท่ากับ
๓ เฟือง (ประกาศ พิกัดทองแดง ชีก เสียว
ปีฉลู จ.ศ. ๑๒๒๗)

ฉะนั้น เบี้ยแปะ ในขณะนั้น (พ.ศ.
๒๔๐๘) จึงมีรวมกัน ๔ ชนิด คืออันละสอง
ไพ ไพ อัฐ โลหฬ ล้วนแต่ทำด้วยดีบุก
ผสมทองน

พ.ศ. ๒๔๑๗ ใช้อัฐกระดาก ปี ๒๔๑๗
เป็นปีที่เกิดขาดแคลนเบี้ยปลี (คือ ชีก
เสียว อัฐ โลหฬ) อย่างมากมาย เพราะ
เบี้ยทองมีราคาแพงขึ้น จึงมีผู้หลอมเบี้ย
ปลีกลั่นไปใช้ในการอื่น ทำให้รัฐบาล
ต้องพิมพ์กระดากใช้แทนอัฐ เรียกกันว่า
อัฐกระดากใช้อยู่ประมาณ ๗ เดือน พออัฐ
และโลหฬที่สั่งจากลอบดจนมาถึง ก็เลิก
ใช้อัฐกระดาก

อัฐกระดากเป็นเงินปลีที่ไม่บังคับใช้
คือใครจะใช้ก็ได้ ไม่ใช้ก็ได้ รับชำระหนี้
ก็ได้ ไม่รับก็ได้ (ประกาศ ว่าด้วยอัฐกระ
ดาก ปีจอ จ.ศ. ๑๒๓๖)

อนึ่งขอได้โปรดสังเกตว่าสิ่งที่คนโบราณ
ถือว่าเป็นเงินตราแท้ และเรียกว่า “เงิน”

นั้น หมายถึงเงินตราที่ทำด้วยแร่เงิน
ล้วน เบี้ยแปะ หรือเงินปลี ราคาต่ำ ๑
เฟืองลงมาที่ทำด้วยดีบุก ทองแดง เรียกว่า
“เบี้ย”

พ.ศ. ๒๔๑๘ หรือสิบปีต่อมา เป็นสมัย
รัชกาลที่ ๕ ได้เลิกใช้เบี้ยแปะ ที่ทำด้วยดีบุก
ในรัชกาลที่ ๔ และประกาศใช้เบี้ยแปะที่ทำ
ด้วยทองแดง อันแรกทำเบี้ยแปะออก ๓ ชนิด
คือ เสียว อัฐ โลหฬ

รุ่งขึ้นอีกปีหนึ่ง (พ.ศ. ๒๔๑๙) จึงทำ
แปะเพิ่มชนิดอีก ๑ ชนิด เรียกว่า ชีก ๒ แปะ
เท่ากับ ๑ เฟือง ตามตลาดเรียกกันว่าอันละ
สองไพ (ประกาศ ปีชวด จ.ศ. ๑๒๓๘)

พ.ศ. ๒๔๓๐ ทำเบี้ยทองแดงแบบใหม่
ขึ้นใช้อีก ด้านหนึ่งมีพระบรมรูปรัชกาลที่ ๕
บอกราคา เสียว-อัฐ-โลหฬ อีกด้านหนึ่งมี
รูปพระสยามเทวาธิราช (ประกาศ ปีกุน
จ.ศ. ๑๒๔๙)

ควรจะสังเกตว่า ธรรมเนียมไทยโบราณ
ใช้แต่เครื่องหมายประจำรัชกาล เป็นต้นว่า
รูปครุฑ รูปมงกุฎ รูปปราสาท รูปจักร ดอก
ลงในเงินตรา เขาไม่ใช้พระบรมรูปของ
กษัตริย์เลย เพราะถือกันว่า เงินเป็นสิ่งที่
ซุกใส่ โยนเหยียบย่ำ ไม่สมกับที่จะรองรับ
พระบรมรูป ฟังจะเริ่มใช้รูปกษัตริย์ลงใน

เงินตรา ตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา

พ.ศ. ๒๔๔๑ ไทยใช้สตางค์เข้ามาตรา
ทศนิยม ในปี ๒๔๔๑ ระบบเงินตราชั้น
เบี้ยของไทยได้เปลี่ยนแปลงใหม่ เพื่อให้
เหมาะสมแก่การทำบัญชี คือใช้สตางค์แทน
ซีก เลี้ยว อัฐ โสฬส แต่เดิม โดยกำหนด
ว่า ๑๐๐ สตางค์เท่ากับ ๑ บาท และทำเบี้ย
ปลีด้วยทองคำ ด้านหน้ามีรูปร่างสาม
เศียร ด้านหลังมีเลขบอกราคาขึ้นใช้ ๔
ชนิด

๑. ชนิด ๒๐ สตางค์ ๕ แปะ เท่ากับ ๑
บาท

๒. ชนิด ๑๐ สตางค์ ๑๐ แปะ เท่ากับ ๑
บาท

๓. ชนิด ๕ สตางค์ ๒๐ แปะ เท่ากับ ๑
บาท

๔. ชนิด ๒๕ สตางค์ ๔๐ แปะ เท่ากับ ๑
บาท

เริ่มใช้ตั้งแต่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๑๑๗
แต่ทำให้ใช้ปนกันไปกับ ซีก เลี้ยว อัฐ โส-
ฬส เนื่องจากความเคยชิน ราษฎรคงคิด
ราคาของตามระบบ ซีก เลี้ยว อัฐ โสฬส

อยู่ตามเดิม ไม่นิยมใช้สตางค์ รัฐบาล
ต้องเลิกทำสตางค์ไปชั่วคราว

(๕) พ.ศ. ๒๔๐๖ ไทยเริ่มใช้ทองคำ
เป็นเงินตราอีกครั้งหนึ่ง ในประกาศฉบับ
ที่ให้ใช้มีคำบรรยายว่า ในเมืองไทยแต่ก่อน
ทองคำมีน้อย บัตนของคำมีมากขึ้น จน
เกินกว่าที่จะทำเป็นเครื่องรูปพรรณ ผู้เก็บ
ทองคำไว้มากได้ร้องขอเสียภาษีด้วยทองคำ
รัฐจึงเห็นสมควรที่จะทำเงินตราด้วยทองคำ
บริษัทออกใช้ เช่นเดียวกับประเทศใหญ่ๆ
มีอังกฤษเป็นต้น จึงได้สั่งให้กรมคลังทำ
เหรียญทองคำขึ้นใช้มี ๓ ขนาดด้วยกัน

ขนาดใหญ่ ราคาแปดบาท

ขนาดกลาง ราคาสี่บาท

ขนาดน้อย ราคาสิบสลึง

ทั้งนี้เรียนมาจากทองปอนด์ของอังกฤษ
เหรียญใหญ่ที่เรียกว่า สเตอริงค์ หรือ
ซอเวอเรน เหรียญน้อยที่เรียกว่า ฮาล์ฟ
ปอนด์ หรือเฮมิ-สเตอริงค์ หรือฮาล์ฟซอ
เวอเรน ๑ ปอนด์ มีราคาเท่ากับแปดบาท
แต่เงินอังกฤษมีทองแดงปน^(๑) เพื่อให้แข็ง
ทนทานต่อการใช้ ส่วนเหรียญทองของไทย

(๑) ทองกัมมีทองแดงปน คนไทยโบราณเรียกว่า “ทองขวงลิ้ม” ทองกัมบริสุทธิ์ ไม่มีทองแดงเจือปน
คนไทยโบราณเรียกว่า “ทองกงลิ้ม”

ตั้งใจทำด้วยทองคำบริสุทธิ์ คือทองคำเนื้อแปดสอง^(๒) เพราะถ้าเจียปนแล้วก็จะไม่เป็นที่นิยมของคนไทย (คนไทยมีเงินตราเพื่อเก็บเป็น หลักทรัพย์ ไม่นำออกใช้กันไปมาอย่างคนอังกฤษ) ฉะนั้น เหรียญทองขนาดใหญ่ของไทยจะมีน้ำหนักทองเท่ากับสลึงเพียงสามไพ ราคาจะเป็นแปดบาทเท่ากับทองปอนด์อังกฤษ (ขณะทองเนื้อแปดสองหนัก ๓ บาท เท่ากับเงินบริสุทธิ์หนัก ๑๘ บาท) รูปเหรียญของไทยจะเล็กกว่าเหรียญปอนด์อังกฤษเล็กน้อย แต่ราคาเท่ากัน

ชื่อเหรียญ เหรียญทองขนาดใหญ่

เรียกว่า “ทองทศ” หมายถึงว่า ๑๐ เหรียญเท่ากับเงิน ๑ ชั่ง เหรียญทองขนาดกลางเรียกว่า “ทองพิศ” หมายถึง ๒๐ เหรียญเท่ากับเงิน ๑ ชั่ง เหรียญทองขนาดเล็กเรียกว่า “ทองหัตถ์ดั่งษ์” หมายถึง ๓๐ เหรียญ เท่ากับเงิน ๑ ชั่ง (ประกาศออกทองทศ พิศ หัตถ์ดั่งษ์ ปีฉลู จ.ศ. ๑๒๒๕)

ทองทศ พิศ หัตถ์ดั่งษ์ ได้ทำขึ้นใช้ในคราวเดียวแล้วก็ไม่ได้ทำขึ้นอีก เพราะราษฎรกลัวปลอม บอกขัดต่าง ๆ ไม่ยอมรับไว้ชำระหนี้ เลยเลิกไปเอง

(๕) พ.ศ. ๒๔๔๕ เป็นปีธนบัตรไทย

เริ่มใช้ธนบัตรของไทยเอง เป็นครั้งแรกใน

(๒) ทองบริสุทธิ์ชั้นยอด คือทองเนื้อเก้า ซึ่งได้จากค้ำบลงทะเลตาม จันทบุรี สุราษฎร์ธานี อุดรธานี บริสุทธิ์ของทองคำตามมาตรฐานของไทยเริ่มแต่ เนื้อ ๕ เนื้อ ๖ เนื้อ ๗ เนื้อ ๘ จนถึงเนื้อ ๙ เป็นที่สุด ทองเนื้อ ๑๐ ขึ้นไปไม่มี ทองเนื้อ ๔ ลงมาไม่มีเหมือนกัน เหตุผลในการกำหนดความบริสุทธิ์ของทองคำนี้ เดิมคนไทยซึ่งแสนเป็นพวกอยู่ทางทะเล เขาได้เนื้อทองคำที่นำมาจากทางทะเล แร่เงินจึงไม่ค่อยไปถึงเขา ไทยซึ่งแสนมีทองเนื้อสี่เกลือง่อนอยู่ชนิดหนึ่งที่เขาเรียกว่า “ทองสี่ลอนบวบ” เป็นทองที่มีแร่เงินเจือปนอยู่มาก เขาจึงหลอมทองเจ้าพวกนี้แยกแร่เงินออกจนแร่ทองคำ ถ้าแร่ทองคำมีเงินมากก็ทองก็อ่อนลงไป มีลักษณะใกล้เคียงเงินมาก ถ้าทองคำมีทองก็มาลงสีทองก็เข้มขึ้น มีลักษณะใกล้เคียงทองคำเข้าไปมาก เขาจึงกำหนดราคาแร่ที่มีลักษณะใกล้เคียงเงินไว้ตั้งแต่ ๔, ๓, ๒, ๑ หมายความว่าแร่ก้อนนั้น ๑ บาท จะมีราคาเท่ากับแร่เงินบริสุทธิ์หนัก ๔ บาท ๓ บาท ๒ บาท หรือ ๑ บาท ตามแต่จะมีทองเจือปนอยู่น้อย ส่วนแร่สีเหลืองใกล้เคียงเข้าไป เขากำหนดราคา ๕, ๖, ๗, ๘, ๙ เป็นที่สุด หมายความว่าแร่ก้อนใกล้เคียงทองคำหรือมีว่าเป็นทองคำนั้น ที่ขนาดนั้น หนักหนึ่งบาทขายเป็นเงินได้ ๕ บาท ที่ขนาดนั้น ๖ บาท ขนาดนั้น ๗ บาท ๘ บาท และ ๙ บาท เป็นที่สุด หมายความว่าทองบริสุทธิ์หนัก ๑ บาท จะมีราคาเท่ากับเงินบริสุทธิ์หนัก ๕ บาท ซึ่งเป็นราคาสูงสุดขณะนั้นแล้ว

แต่ในการค้ำทองคำของคนโบราณจึงกำหนดด้วยสีและตราความเป็นเงินไปในตัว เรียกว่าทองเนื้อ ๕ เนื้อ ๖ เนื้อ ๗ เนื้อ ๘ ส่วนที่แลกได้แร่เงิน ๕-๓-๒-๑ นั้นไม่เรียกว่าทอง เพราะสีทองข้างขาวเป็นเงินไปแล้ว

บางรายค้ำเนื้อทองละเอียดออกไปอีกได้เต็มลงเป็นแปดสอง หรือแปดสาม ซึ่งหมายความว่าขนาดนั้นเนื้อทองสูงกว่า ๘ บาท ธรรมดาจนกว่าจะเป็นราคา ๘ บาท ทองสี่ลว หรือสามสลึง ดังนี้ เป็นต้น

ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๕) เรียกธนบัตรในภาษาอังกฤษว่า “พรอมมิสเซอร์โน้ต” ทำออกจำหน่าย ๕ ชนิดด้วยกัน คือ ใบละ ๕ บาท ใบละ ๑๐ บาท ใบละ ๒๐ บาท ใบละ ๑๐๐ บาท ใบละ ๑๐๐๐ บาท (พ.ร.บ. ธนบัตร ร.ศ. ๑๒๑ ต่อมาเรื่องการธนบัตรได้นำเข้ามามีบัญญัติรวมไว้ใน พ.ร.บ. เงินตรา)

ธนบัตรเหล่านี้ได้มีการเปลี่ยนรูปลักษณะและชนิดเรื่อยมา จนถึงสมัยแรกนี้ ธนบัตรได้เปลี่ยนจาก “พรอมมิสเซอร์โน้ต” รัฐบาลเป็นผู้ออกกลายเป็น “แบงค์โน้ต” ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ออก และตัวธนบัตรเอง ได้ยืนยันว่า “เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย” ซึ่งทำให้เราทวนไประลึกถึงอัฐภควธา ในปี ๒๔๑๗

(๖) เงินตราไทยในปัจจุบัน เรื่องราวของเงินตราไทยปัจจุบัน ควรเริ่มแต่ประกาศใช้ พ.ร.บ. เงินตรา ร.ศ. ๑๒๒ ซึ่งกำหนดให้ทำเงินตราไว้ ๓ ชนิด คือ ๑ บาท ๑ สลึง ๑ เฟื้อง ส่วนเบี้ยทองแดง ทองขาว ใช้ยู่ตามเดิม

พ.ศ. ๒๔๕๑ ไทยเข้ามাত্রาของคำ

กำหนดให้ทำเงินตราขึ้นใช้ดังนี้

๑. เหรียญทองทศ ๑๐ บาท
๒. เหรียญเงิน ๑ บาท
๓. เหรียญเงิน ๒ สลึง
๔. เหรียญเงินหนึ่งสลึง
๕. แปะทองขาว ๑๐ สตางค์
๖. แปะทองขาว ๕ สตางค์
๗. แปะทองแดง ๑ สตางค์

เป็นอันว่าตั้งแต่ ปี ๒๔๕๑ เงินตราไทยเป็นแบบทศนิยม เล็กโสฬสนิยมเด็ดขาด (พ.ร.บ. เงินตรา ร.ศ. ๑๒๗)

พ.ศ. ๒๔๗๑ ไทยออก พ.ร.บ. เงินตราอีกฉบับหนึ่งเลิกฉบับ ร.ศ. ๑๒๗ พ.ร.บ. ๒๔๗๑ นี้ ได้รวมธนบัตรเข้าไว้ด้วย และคงยึดมาตราของคำอยู่ กำหนดให้ทำเงินเหรียญขึ้นใช้ดังนี้

เหรียญเงิน	๑ บาท
	๕๐ สตางค์
	๒๕ สตางค์
เหรียญทองขาว	๑๐ สตางค์
	๕ สตางค์
เหรียญทองแดง	๑ สตางค์

ส่วนธนบัตรกำหนดให้ฉบับละ ๑ บาท

๕ บาท ๓๐ บาท ๒๐ บาท ๓๐๐ บาท และ ตราใหม่ และออกจากมวตราทองคำอัน
๓๐๐๐ บาท เป็นเหตุการณ์ของเงิน ซึ่งกำลังเป็นอยู่ใน

พ.ศ. ๒๕๐๓ ไทยเปลี่ยน พ.ร.บ. เงิน ปัจจุบันนี้
